

УДК 371.133

Балицький О.І., Миколаївський державний університет

Озброєння майбутнього класного керівника сучасними технологіями виховної діяльності

У статті обґрунтована необхідність технологічного підходу до підготовки майбутнього педагога. Розглянуто алгоритм однієї з виховних технологій, що стосується підготовки дитячого свята – одного з важливих компонентів виховної діяльності майбутнього класного керівника.

The necessity of technological approach to the training of the future teacher is proved in the article. The algorithm of one of the educating technologies, concerning the preparation of children's holidays as one of the important components of the educating activity of future class supervisor is investigated.

Балицький Олександр Ігоревич – викладач кафедри педагогічних технологій та педагогічної майстерності МДУ. Коло наукових інтересів – підготовка майбутнього вчителя до особистісно орієнтованого виховання в ході загальнопедагогічної підготовки.

Перехід до гуманістично-демократичного стилю виховання у сучасній школі, особистісно орієнтований підхід, суб'єкт-суб'єктний характер стосунків між учасниками педагогічного процесу сьогодні потребують від майбутнього класного керівника високого рівня готовності до такої взаємодії. У Концепції національного виховання йдеться мова про “поширення свідомості, активності, самодіяльності і творчої ініціативи учнівської молоді, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю учнів” [5, с. 2]. Реалізація цих завдань багато в чому залежить від формування готовності майбутніх класних керівників до впровадження сучасних виховних технологій.

Зростаючий об'єм знань сьогодні вимагає від майбутнього класного керівника не тільки і не стільки їх накопичення, скільки розвитку навичок творчого мислення та вмінь доцільно використовувати здобуту інформацію. Передача знань та навичок найбільш ефективно відбувається під час безпосередньої діяльності майбутнього класного керівника по її засвоєнню. Такий досвід не може бути опанований тільки теоретично. Тому подальшого розвитку потребує використання технологічного підходу при підготовці майбутнього класного керівника та створення нових виховних технологій.

До існуючих сучасних виховних технологій можна віднести технологію проектування, технологію колективного творчого виховання, технологію створення ситуації успіху тощо. Розглянемо одну з технологій виховної діяльності, яка була розроблена на кафедрі педтехнологій та педагогічної майстерності МДУ і отримала назву “Технологія підготовки дитячого свята” (ТПДС). Необхідність створення такої технології викликана умовами реалізації завдань національної концепції виховання та тим, що у позакласній виховній діяльності велике значення мають підготовка та проведення різноманітних виховних заходів.

За рівнем застосування “Технологію підготовки дитячого свята” можна вважати виховною, тому що вона вирішує чітко поставлені задачі виховання культури мислення, організацію колективної діяльності, формування у студентів професійної мотивації шляхом залучення дітей у творчий процес підготовки дитячого свята. Також “Технологія підготовки дитячого свята” є універсальною, тобто, користуючись нею, можна розробити і підготувати не тільки оригіналь-

не дитяче свято, а будь-який театралізований, ігровий чи методичний захід для різної вікової аудиторії. ТПДС – сучасна виховна технологія на основі теорії рішення винахідницьких задач (ТРВЗ) за ідеями Г.С. Альтшуллера, М.І. Меєровича, А.І. Гіна, М.В. Паскаль та інших.

“Технологія підготовки дитячого свята” вивчається студентами факультету іноземної філології МДУ, майбутніми вчителями та класними керівниками, у курсі педагогіки, а також як окремий спецкурс. Головна мета спецкурсу “Технологія підготовки дитячого свята” полягає в опануванні майбутніми класними керівниками прийомів підготовки та організації виховних заходів.

Основні завдання технології – передача певного досвіду підготовки дитячих свят шляхом організації відповідної діяльності, вихід на високий кінцевий результат, постановка і рішення задач за допомогою системного мислення.

У спецкурсі “Технологія підготовки дитячого свята” майбутніми педагогами МДУ вивчається технологія, яка дає можливість майбутнім класним керівникам вирішити проблему залучення вихованців до творчої колективної діяльності під час підготовки різноманітних оригінальних виховних заходів та розвитку їх творчого мислення [1, с. 8-9].

Готовність майбутніх класних керівників до впровадження “Технології підготовки дитячого свята” формується краще, якщо реалізується єдність теоретичної та практичної педагогічної підготовки, відбувається творча взаємодія між вчителем та вихованцями з перших кроків алгоритму до останніх, якщо цілеспрямовано формується емоційно-позитивне ставлення студента до педагогічної майстерності, технологічних знань, умінь та навичок та власного професійного самовдосконалення. Технологія підготовки дитячого свята була розроблена на основі методики складання ігрового заняття по ТРВЗ (Кишинівська школа ТРВЗ, М.В. Паскаль) [6, с. 5-15]. З тих пір ТПДС розроблялася і постійно апробувалась нами в навчальних закладах м. Миколаєва. Наприклад, результатом роботи в ЗОШ № 34 м. Миколаєва стала розроблена система позакласних виховних заходів для початкової школи “Подорож країною Диво” [4, с. 2-24].

Нами пропонується такий алгоритм реалізації технології:

1. Визначення мети проведення свята.
2. Формування мотивацій учасників свята.

3. Визначення форми проведення свята.
4. Пошук оригінальної ідеї та назви.
5. Ресурсний аналіз свята.
6. Драматургія та написання сценарію.
7. Диверсійний аналіз свята.
8. Підготовка свята.
9. Проведення свята.
10. Колективний аналіз свята.

Більш конкретно розглянемо кожний із зазначених пунктів.

1. Визначення мети свята необхідно вчителю для того, щоб точно визначити, які задачі цим святом необхідно вирішити і за рахунок яких засобів це краще буде зробити.

Ми пропонуємо виділяти наступні задачі:

- 1) Навчальні (тематичні, навчаючі).
- 2) Виховні (індивідуально-корекційні, розвиток певних рис характеру за допомогою рольових ситуацій).
- 3) Тренувальні (спробувати себе у ролі ведучого, актора).
- 4) Особисті задачі – це найбільш важливі моменти особисто для вчителя (затвердитися на роботі, показати свій фаховий зріст, спробувати себе у ролі ведучого-актора, згрупувати навколо себе однодумців, уникнути непотрібних конфліктів тощо).

Формулювання мети свята потребує визначення трьох основних моментів:

- 1) Який ідеальний кінцевий результат ви бажаєте отримати.
- 2) Що при підготовці цього свята ви бажаєте отримати для себе особисто.
- 3) Чим зацікавити дітей.

2. Залежно від спрямованості дітей їх інтереси бувають різними.

Ми виділяємо шість основних мотивів діяльності дитини:

- 1) Матеріальна зацікавленість (нагороди, подарунки, премія).
- 2) Спортивна зацікавленість (бути першим, зробити краще і порівняти)
- 3) Симпатія як мотив (робота з людьми, яких ми полюбляємо, налагодження таким чином особистих стосунків).
- 4) Дивовижність, таємничість як мотив (коли готуємо сюрприз для когось, фахівці розкривають свої професійні секрети, фокуси).
- 5) Естетичне задоволення (бажання красиво виглядати у костюмах, зробити шедевр, яким можна “доторкнутись до самих ніжних і прекрасних частин душ”).
- 6) Реальна допомога ближньому (добродійність як мотив, особисте став-

лення, бажання поділитись усім, чим можливо).

3. Далі необхідно визначитись з формою проведення свята. Треба створити власний інформаційний фонд театралізованих форм дитячого свята. Ми внесли до нього наступні форми:

I. Свята, засновані на літературній основі:

- а) Постановка оригіналу казки чи її інтерпретації, осучаснення;
- б) Поетичний сценарій – де всі герої говорять у віршах, чи в основу покладені чудові вірші і навколо них розгортається сюжет. (Обов'язкова умова при цьому: діти повинні вміти красиво говорити і читати вірші).

II. Свята на музичній основі:

- а) Побудовані на музичних (вокальних, танцювальних) номерах.
- б) Радіоверсії відомих музичних казок, використані чи частково, чи цілком (з голосом автора і персонажів), коли герої тільки зображують те, про що йдеться мова. Такий варіант вигідно використовувати на великих, відкритих майданчиках, де технічно складно озвучити всіх героїв.

III. Жанрові свята:

- а) Карнавал.
- б) Італійська комедія масок.
- в) Детективна історія.
- г) Клоунське шоу.
- д) Оперета.
- е) Мюзикл.
- є) Балет тощо.

4. Якщо ви вже визначили мету проведення свята, зацікавили безпосередніх учасників і визначили, у якій формі краще його проводити, можна переходити до вигадування оригінальної ідеї та назви.

Скористуйтесь прийомом “Збери врожай на полі асоціацій”.

Спробуйте визначити основну ідею свого свята в трьох словах (дієслово, прикметник, ім'я-іменник). Наприклад: “Святковий настрої усім”. Тепер, розподіливши лист на три рівнозначні стовпчики, помістіть по одному з трьох обраних слів зверху кожного з них. Після цього спробуйте заповнити стовпчик якомога більшою кількістю повільних (бажано далеких) асоціацій чи висловів, зв'язаними з цим словом. (Наприклад, для слова “святкове” наші асоціації – яскраве, костюмоване, з феєрверком, чарівне, з подарунками, сюрпризами, новорічне, день народження, застілля, танці, миття посуду).

Подібним чином ви заповнюєте два інші стовпчики. Після цього, ще раз перечитавши напи-

сане, підкресліть варіанти, що вам особливо сподобались. Окремо слід виписувати варіанти чи ідеї, які можна розвинути за напрямками: герої, костюми, декорації, ігрові ситуації.

Підкресливши всі слова, що сподобалися, спробуйте зв'язати між собою по черзі слова з трьох стовпчиків, намагаючись з їхньою допомогою вийти на бажаний результат – нову оригінальну ідею сценарію.

5. Особлива увага у технології приділяється ресурсному аналізу свят.

У теорії розв'язання винахідницьких завдань вважається, що будь-яка винахідницька задача на 90% може бути вирішена за рахунок ресурсів. Ресурси знаходяться навколо нас, треба їх тільки знайти і використати належним чином. Розглянемо, які види ресурсів допомагає виділити нам системний аналіз:

1) Матеріальний ресурс.

До матеріальних ресурсів належать – костюми, декорації, ігровий реквізит, подарунки, меблі (стілці, столи, які можна використовувати). Як можна використовувати те, що вас оточує, – повітря, воду, землю, сонце. Потрібно виписати, які речі, предмети, матеріали у вас вже є і можуть бути використані, а потім ті, що добре було б придбати при підготовці до свята.

2) Ресурс простору.

Гляньте на ресурси простору (стіни, вікна, двері, підлогу, стелю) з іншого боку. Пригадайте, як незвично можна використати предмети інтер'єру. Наприклад, з шафи можуть з'явитися персонажі, знизу стільців можна наклеїти різні “жетончики” чи цукерки з різнокольоровими обгортками й у такий спосіб можна оригінально об'єднати дітей у команди, групи.

Подумайте, як збільшити простір невеликого приміщення: у цьому вам допоможуть дзеркала, об'ємна аплікація, пейзажі з перспективою тощо. Як “зменшити” ваших героїв, чи зробити з них велетнів? Показати, наприклад, мураха можна, якщо звичайні предмети біля неї будуть великі (макет великого сірника, олівця).

3) Ресурси часу.

Як використовувати максимум часу, відведеного на свято:

- настроювати на свято музикою до початку;
- зробити, щоб свято знайшло своє продовження (роздати конверти глядачам, відкрити які вони зможуть тільки вдома чи в якийсь призначений день);
- через кожні 5 хвилин потрібно змінювати

форму діяльності, щоб утримувати увагу глядачів (танок, пісні, гра, сценка...);

- поки одні виконують завдання, потрібно чимось зайняти інших;
- не забувайте, що час марного чекання триває дуже довго, а цікаво проведеного часу ми не помічаємо.

4) Інформаційний ресурс.

Містить у собі знання, де знайти потрібну інформацію: книги, власні матеріали, досвід колег по роботі, ресурс методичних кабінетів, семінарів, бібліотек, Інтернету. Уміння користуватися інформацією не менш важливе. Ви можете піти у бібліотеку, щоб написати сценарій, обкластися літературою, але прояснити ситуацію не зможете, а навпаки – заплутаетесь. Інша справа, якщо ви точно знаєте, чого вам не вистачає і відбираєте з величезного потоку інформації тільки необхідне.

Використовуйте інформаційний ресурс ваших вихованців (знання, хобі, покликання). Вони теж можуть стати вашими помічниками.

5) Енергетичний ресурс.

Енергетичний ресурс – це вміння самому зацікавитися і зацікавити для активної участі всіх інших: адміністрацію, батьків, дітей. Коли усі будуть хвилюватись за свято як за свою власну справу, успіх вам гарантовано. Власна мотивація та мотивація безпосередніх учасників.

6) Ресурс зміни.

На свято прийшли з одним настроєм, а пішли з іншим. Діти не вміли чогось робити – навчилися. Не знали – довідалися. Не впоралися з завданням на початку – зате наприкінці змогли вирішити із задоволенням, зробивши власне відкриття. Міняються люди, костюми, декорації, теми, назви, казки. Причому міняються на протилежні відразу чи поступово. Важливо, щоб був зріст, розвиток.

7) Ресурс різниці.

Вікові особливості можна використовувати. Маленькі діти можуть одне, підлітки – інше: діти – фантазери, дорослі – багато вміють. Дорослі роблять усе швидко, маленькі скрізь пролізуть, “дістануть кого завгодно”. Інтереси, симпатії, захоплення їх різні. Хтось може зробити трюк як приклад, а інші спробують його повторити.

8) Ресурс системного мислення.

Системне мислення бачить будь-який процес, подію чи предмет, явище не з одного боку, а в системі. Що воно є, з чого складається, частиною чого виступає, чим було в минулому (з чого

раніш складалося, куди входило). Бачачи тенденції зміни, можна уявити собі майбутнє системи, а також її під- і надсистему (з чого вона буде складатися і куди входити). Ресурсний аналіз допомагає знайти моменти, що не вистачають для написання сценарію свята.

6. Складові частини сценарію слід будувати за класичними законами драматургії, що були визначені ще Аристотелем:

1. Увертюра (емоційний настрій, атмосфера свята).
2. Зав'язка (що буде відбуватися і у якому вигляді).
3. Основний хід (складові елементи свята).
4. Кульмінація (найвищий емоційний підйом у святі).
5. Фінал (підведення підсумків).
6. Післядія (якщо необхідно).

Визначившись з метою, задачами, ресурсами майбутнього свята, розробивши власну оригінальну ідею та назву, можна приступати до самостійного написання сценарію. При написанні сценарію не слід забувати про посилюючі фактори свята:

- костюми, декорації;
- світлові ефекти;
- сюжетні ролі;
- фокуси, чарівництво;
- музичний матеріал;
- перевтілення персонажів;
- нестандартні вірші;
- нові ігри;
- гумористичні сценки.

До музичного матеріалу можна віднести: нові танці, інсценовані пісні, ігрові пісні. Посилюючі фактори є тільки складовими елементами дитячого свята. Про них потрібно пам'ятати, але при складанні сценарію починати потрібно з самого початку.

7. Після того, як схема сценарію готова, треба знайти його слабкі місця, перевіривши на міцність за допомогою диверсійного аналізу.

Творчим групам студентів дається завдання уявити себе диверсантами на власному святі і вигадати щось, щоб це свято зірвати. Хай кожна з груп знайде свої декілька способів диверсії, а потім спільними зусиллями творчі групи знаходять ідеальний вихід з цих складних становищ.

Ця гра у “диверсантів”, крім емоційного забарвлення, має ще велике практичне значення. Під час колективного диверсійного аналізу відпрацьовуються дуже важливі навички: швидкого

реагування у критичних ситуаціях, сценічної імпровізації, варіативності сценарію, колективної взаємодії.

8. Проведення свята та його колективний аналіз, завершальні моменти, які є критерієм плідності технології. Майбутнім класним керівникам надається можливість перевірити “Технологію підготовки дитячого свята” та власні організаційні здібності під час проведення пасивної та активної педагогічної практики у школі.

Аналіз анкет студентів та інтерв'ю, взятих у тих, хто вже працював за технологією, приводить до висновку, що “Технологія підготовки дитячого свята” допомагає зробити позакласний виховний процес цікавішим, взаємодію вихователів з вихованцями – більш плідною, допомагає отримувати оригінальні результати, досягати поставленої мети творчого розвитку особистості і з'ясувати, що сам процес підготовки іноді буває цікавішим і більш пізнавальним, ніж саме свято.

Література

1. Балицький О.І. Святковий настрій усім: Технологія підготовки дитячого свята // Шкільний світ. – 2002. – № 24. – 6 с.
2. Балицький О.І. На абордаж (сценарій масової ігрової програми): Збірка сценаріїв ігрових програм для дітей. “Грають діти залюбки”. – Миколаїв, 2001. – 7 с.
3. Балицький О.І. Використання шкали оцінки для формування творчих здібностей учнів. “Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку”: Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 2001. – 3 с.
4. Балицький О.І. Подорож у надзвичайний світ дитячої країни Диво. Система позакласних виховних заходів для початкової школи // Початкова освіта. – № 30 (серпень). – 2000. – 24 с.
5. Концепція національного виховання. – К., 1998. – 18 с.
6. Паскаль М.В. О простом и сложном. – Запорожье, 1995. – 117 с.
7. Терский В.Н. Игра. Творчество. Жизнь. Организация досуга школьников. – М.: Просвещение, 1966. – 304 с.

Надійшла до редколегії 00.00.2002 р.